

U N Á S

*Veršované krotké avantury ve čtyrech velmi
nestejných zpěvích*

*Ciemno wszędzie, glucho wszędzie,
co to będzie, co to będzie.*

Mickiewicz

Głupe było, głupe będzie.

Osiński

Všem českým
pseudonymům

věnuje

anonym

*Daß mir tausend arme Jungen
gar verzweifelt nachgedichtet...*

Heine

„Já nevěděl, že ještě plakat mohu!
Však je to také moment veliký,
když velký básník staví pyšnou nohu
na pokraj blízkého už svého hrobu,
když básník, ježž zná svět už daleký,
svá zpěvná prsa musí ve hrob klásti
a ještě v poslední tu žití dobu
vzpomíná přátel svých a drahé vlasti!
Aj, já ho vidím, milého Puškina,
jak mužně při smutné hře harcuje,
jak klidně k smrti těžké pracuje
ten mocný duch, jenž stvořil Oněgina.
A vidím sílu lidstva v předpokoji,
vždy nová síla zas se k vchodu tlačí,
a ticho přec – i zašeptat se bojí,
jen nemá slza němé rty zde mácí!
Smrt drží křídla svoje rozpjatá
a domem vane tichost přesvatá,
zde bledne Rus i bledne cizinec
a pláče sluha, pláčou knížata,
vždyť svatá Rus přichází o věnec
a nejmilejšího už ztrácí syna,
bujného pěvce, pěvce Oněgina.
Tvé velké slunce, svatá Rus, už zašlo
a v moři citů tvých své lůžko našlo!
Ach jaký je to moment dojemný,
když pláče národ pěvci do hrobu
a krajem širým nese žalobu, –
toť také hrob být musí příjemný!
Však zdaž si pěvec toho nezaslouží,
ten pěvec, který po nejvyšším touží

a vlastní krví bratry napájí,
že ledy v prsou jejich roztají?
Vždyť pravá píseň než zaklokotá,
dřív pěvci ubéře kus života
a každé slovo, které pěvec píše,
povzdechem hrdla stísněného dýše;
vždyť každý řádek, jak se s řádkem pojí,
nám vypravuje o předlouhém boji
a každý obraz v zvučnou sloku vtkaný
jen krví pěvcovou je malovaný!

O velké Rusko, tys i v bolu šťastné,
že oplakávat můžeš syny velké!
Kdy přijdou také nám ty doby slastné? –
Ach u nás posud jsou i boly mělké!

Ta chasa mladých našich básníků
co dělá o svých písních povyku!
A přece nejvyšší je její ctností,
že není proti škole klasiků,
že nežli píše, dřív se ochladí,
že jednou za rok lyru naladí,
a přece Muse jako z povinnosti
vždy denně deset kusů odvádí!
Však těší nás i taký počátek,
snad budou kohoutci z těch kuřátek,
a klasickým kohoutům přec jsou horkou lázní –
což vědí tito, zdaž ta mládež známa s kázní?
I tetka Pražské radostí se blázní,
vždy stejně její soud a chvála zazní,
že bratrovec má pěkný kabátek
a laciný že slávy počátek!¹⁾
Ba též děd Lumír zabývá se s nimi
a v radosti své pak jim vynadává,
až skutečně se stanou nadanými;
i nazpaměť jich písně trochu umí,
ač se mu leckdy mnohá špatnou zdává, –
nu, starý snad jim více nerozumí!

Zde onde jenom zazní taký zpěv,
že rozjaří se líná naše krev!
A národ drahý můj a milovaný,
už mnohou žhoucí písní opěvaný –
ach, jenže zpěvu, po vlasti jenž šumí,
ten národ ztrmácený nerozumí!
Zde onde jenom člověk hlavu skloní,
když žhoucí píseň o prsa mu zvoní,
ta píseň marná a tak málo vděčná,
tak málo vděčná, avšak přece věčná!
Vždyť každý pěvec – takým světu chod –
nejvíce o tom bolu se nazpívá,
jenž prsa jeho nejvíce rozrývá,
a přec zas žehrá, bolest pro národ –
to věru prý se teď už nesluší –
mu jiné boly v prsou přehluší!“

Tak mluvil mladík. Monolog ten dlouhý
byl ovšem jenom čistě lyrický
(já nechci soudit, zdaž též básnický),
co mluvil, nebyl ale sen mu pouhý;
vždyť v posteli ač přitom ještě ležel,
básnický mráz mu přece tělem běžel!
Byl četl list, jímž ruských pěvců velké kníže
Žukovský Puškinovi vposled věnec víže,²⁾
a slova jeho tak ho rozpálila,
že se až prsa jemu odhalila,
snad divením, proč pán jich nešetří
a proč as máchá rukou v povětrí.

„Hej, holka, ať dnes nikdo nestele;
jen na chvilku pak někam odběhnu
a pak si hnedky zase ulehnu –
chci užít ku čtení dnes postele!“ –

Tak volal. – Divno je, proč člověk v loži
se nejraději dobrou knihou baví,

snad že se lebka pak tak neunaví,
když novou moudrost kniha do ní vloží.
Mně bývá tak, jak bych byl nemocný,
však lehce jen, že mílo v peřin klínu,
a kniha jako lékař pomocný,
by podávala mně pak medicinu.
A zase tak, jak pod stromem bych ležel
a větrík, jenž kdes cizím krajem běžel,
mně vypravoval nové pěkné zvěsty
a zatřásl pak stinnou ratolestí,
že padá ovoce na línou nohu
a bez namáhání je užít mohu. –

Kdo byl ten mladík? – Byl – však slyšte, slyšte,
už proud ho mluvení zas zachvátil,
teď mlčte jen a tiše, tiše dyšte –
já musím psát, bych slova neztratil!

„O nelkej, vlasti, nad svou čirou nocí,
vždyť přece najdeš nadaného syna –
já sám chci přispět tobě ku pomoci
a zazpívám ti tvého Oněgina!
Vím, že mám sílu, že je u mne vůle,
kde pevná vůle, dokonáno způle! –

Nuž, sbohem, dříve mně tak milé písně,
pryč s Petrarkou, pryč s školou Heinovou,
mne volá duch můj dráhu na novou,
vám, staré zpěvy, přišla doba plísně! –

I já psal znělky – nu a co jest z toho,
vždyť znělku psal už ledajaký trouba,
a každá znělka jest jak mořská houba
a snese vodnatého hezky mnoho.
Tak často pěveček se v tebe vhloubá,
o Petrarkovo nepraktická sloho,
a s potem na čele a s pílí boho-
rovnou si z rýmů myšlénky své dloubá.
A když pak píše ‚dixi‘ v unešení,

že smělec hříšný také znělku skoval,
tu prosí Petrarku za odpuštění –
nu, já se přece trochu jinak choval!
Petrarko, že jsi hříšné lásky zkázku
vždy psával v znělek zvučné motanině,
dokázal jsi pak líbezností hlásku,
že je teď v světě láska na mizině.
Ba myslet by se mohlo, v znělek klíně
že lásky složeny jak na provázku,
an skorem každý, kdo jen kdy měl lásku,
ji stopil v znělce, v červeném neb víně.
Však když tak lásku znělkou opěvali,
než rýmy, řádky všechny změřili,
už dávno v slovích city pochovali,
a když se synové jim peřili
a dlouhou chvíli znělky čítávali,
skutečně ve smrt lásky věřili.

Petrarko, ty jsi věru pobloudil!

A Heine? – Ten se sám už odsoudil!³⁾

Kde ale látka pěkná pro hrdinu,
jenž by se rovnat mohl Oněginu!?
Snad také o zívání jeho zpívat?
Vždyť u nás lidé neumějí zívat,
a nemáme pak také salonů,
v nichž zívání vždy patří k bontonu!
Náš salon? – V zimě dusná kavárna
a v letě u Štvanice plovárna,
a celý bujnější ruch literární
se redukuje povždy na kavárny.
My máme ovšem domů asi dvě,
kam ročně jednou literatura se zve.
Ach blaze tomu, kdo co vzácný host
kobližky chválí, které doma pekli!
Však hostem tam jen zkušená je ctnost,
jenž slíbila, že nikdy nezvlčí
a o všem novém věčně pomlčí. –
A my co hosté? – Což by jinde řekli!

A jakou vinu mám dát Oněginu?
Rok života dám za pikantní vinu! –
Snad duel také? – Ne, to by snad nešlo,
těch hloupých choutek nám už mnoho přešlo.
A jaký stav? Snad mám vzít statkáře?
Toť by mne každý měl snad za lháře!
My máme nuzáka a muzikanta
pro naše stavy za representanta!
A pak, nač následovat dětinsky,
jak z počátku to činil Vyšínský!
Ne, Oněgin mně nemůž býti vzorem,
vždyť u nás přece posud řídký host
ta panskoruská blazírovanost
i se svým proti bujnosti vší vzdorem! –

Už vím! My čekáme teď lepší časy
a všude kolem pějou nové hlasy,
že novou máme, velkou budoucnost.
Už vidím básně své největší ctnost,
že sáhne směle do mladého žití
a nakreslí to jaré žilobití!
Nad národem mým čirá tma se zlomí
a národ snahám svým pak porozumí!
Myšlénkou silnou naznačím mu cestu,
jíž kráčet bude ku zlatému městu!

Já těším se už věru na kritiku,
jak nadá mlhavých přec romantiků,
jak o nejasném smutku mluvit bude,
že málo příčin, a přec boly všude.
Co chcem, my romantici dobře víme,
však zdaž to také směle říci smíme?
Což jest to div, když z citelnějších mnohý,
v mlhavé dálce vida květ svých přání,
si zažaluje trochu pro okřání
a Dumky sype národ na nebohý?
Když zasteskne si nade časem skoupým,
nad vámi (obecenstvem přec jen trochu hloupým)?

Před netečností to mne chránit bude,
že básní nakreslím jen pravdu všude! –
Ach vidím, jak se rychle rozeběře,
jak nezavrou se u kněhkupců dvéře –“

A mladíkovi jiskřejí se oči
a rovnou nohou s lože svého skočí.

„Teď ale půjdu rychle ku kněhkupci,
už dlouho dost tam básně moje leží,
a nechce-li ta kvítka Musy svěží, –
nuž dokážu mu pozděj, tomu hlupci!“

Teď můžete ho vidět básníka,
jenž tvořit chce ta díla veliká!
On není ani jako Heine bledý
a také ne jak Puškin tmavě snědý,
krk (už jej přikryl slušnou kravatkou)
nenosí holý ani s oprátkou,
ba tenounkou též přikryt košilí –
ty nejsi básník, hochu přemilý!
Hlehle, jak básník také módě hová –
vždyť smělý chlapík má i fráček nový!

A kolem vše v pedantském pořádku,
i knihy srovnal v pěknou příhrádku,
a nemá ingoust v dýmce rozbité,
má kalamáře z bronzu ulité!
I hleďte, co to u nás za novoty,
naš básník má i čtvery dobré boty,
kdež první měla by na kamnech stát
a v poslední pod stolem prádlo spát!

Jak? Jmeno jeho? – Matka volá Jana
a jeho druzi zase Voláčka –
Čím je? – Je synem domácího pána,
můž být, že také něco studuje,
však myslí sousedovic čtveračka,
že na studenta příliš mudruje.

Teď sáhnul po papíru v stolku prudce
a pevně drží jej v třesoucí ruce.
Nu, Puškine náš, snad je dovoleno,
rád bych se díval trochu přes rameno!
Hlehle, toť věru jsou už zase básně –
a jak to psáno čitelně a krásně!
Tak nikdy, vidíte, naši pěvci chvalní,
že nepsal pěvec vskutku geniální? –

„Už vše jsem dávno směle odhodil,
co jiné se životem úzce pojí, –
kdo pouta klamná odvrhnout se bojí,
už na počátku špatně pochodil!

Já nepočítám, kolik k cíli mil,
a v mysli mé je písmo přezřetelné:
Jen k předu! Buď jsi také marně žil,
buď bude jméno tvoje nesmrtelné!“

Ty chceš jen nesmrtelnost, skromný synu?
Ach ano, osud má tak mnohou lest!
Já nechci říci, že máš velkou vinu –
ta malá vina mívá velký trest!

Však básník už je venku! – Přímá hlava
tak přívětivě na svět se zadívá,
jak slyšela by zpívat chvalozpěvy,
že dosažena vykýžena sláva.

A v pozdravení když kdo chladně kývá,
naš básník přec se proto nezlobí,
vždyť pozdravující ten ani neví,
co v krátké době velkého se zjeví,
a máme se vším čekat do doby!

On ví, že jest mu ještě dlouho toužit,
ač slávou svou chce slávě jiných sloužit.

Teď trhem ke kněhkupci zaměří –
ať klepá srdce! – rychle do dveří! –

„Ach, básník náš! Nu pěkně pána vítám!
Já právě nyní básničky dočítám,
a musím říci – posoudit to umím,
když třeba ledačemu nerozumím –,
že vaše básně ještě dosti pěkné, –
to je už mnoho, když to kupec řekne!
Vy máte myšlénky, to je teď řídké,
a vaše pointy jak meč jsou břitké,
i povídat to dovedete krásně –
však prosím vás, kdo čte teď ještě básně!
Chci udělat, co mohu, – na mou víru!
to že se těším z národního zdaru –
dám vám pak sto as čistých exemplárů
a vy si přispějete ku papíru!“ –

*Suche nicht in eig'nem Gleise
Pilger nach dem Licht zu sein :
sei ein Tropf in ihrer Weise
und sie werden dir's verzeih'n.*

Ludwig Bauer

Je učedník ten, jenž s vítězným křikem
teď náhle vozík vprostřed cesty skácel,
že soudek se až k nohous tvým potácel
a hošík jásal nad svým velkým činem,
jenž proveden jen muž být učedníkem, –
je učedník ten snad tvým Oněginem?¹⁾
Aj snad ten snílek ani slova neví,
co se teď kolem něho v světě jeví.

Už zase u rohu tam sklíčen stojí,
tak sklíčen, že i myslet už se bojí,
a tvář nám svědčí trochu více bledá,
že posud Oněgina svého hledá.

„Ha, že jsem dřív si na něj nevzpomněl!
Můj Pokorný mně vždycky rozuměl
a znám jej jedinou co osobu,
jenž stvořena jak naši pro dobu!

Mlád žil už rychlejš, nežli žijou jiní,
jimž stáří jen, že žili, v tváře píše,
a vypil blaho s klamem z plné číše,
než pít uměli druzi jeho líní.
On, jenžto znaje žití sladké kvítí
a poznav nenávist a poznav lásku
se v proudu žití v skálu ustálil,
by nikdy z pravdy cest se nevzdálil;
on, jenžto nehledí upevnit žití,
jenž vyhýbá se bránícímu svazku
a z přesvědčení o ty cesty nedbá,
na nichž by našel odvislosti chleba:

on jenom tajným zvěstům rozumí,
již co hlas času kolem zašumí!
Můj Pokorný, jenž dlouho světem štváný
olympskou slávu chce si vydobýt
a posud lká co pěvec neuznaný,
lká proto jen, že nemůž působit;
on, jemuž nejvyšší už štěstí jesti
se obětovat obecnému štěstí,
jsa vědomím tím odměněn a blah,
že bratrův slávou vlastní vydobude,
že bratrův věncem věncena mu hlava:
on jen můž obrazem být našich snah,
vždyť jemu jasna naše cesta všude
a není snem mu pouhým naše sláva,
an ví, že ducha svého mohutností
sen může přivést krásné k skutečnosti.
S ním duch můj k svaté pravdě zaletí,
an v snahy své mne druha zasvěť!

Můj Pokorný, můj přítel geniální,
mně zvlášť už proto byl vždy přemilý,
že na bratrství jsme si nepili,
jak obyčej to u nás triviální!

Mám Oněgina, ohlédnu se po něm –
už dávno neslyšel jsem slova o něm!“

Nu také trochu frází házet umím,
však musím říci: Janu nerozumím!

A po třech schodech kroky svoje měře
už vzhůru ku příteli svému letí,
že utíkají ustrašené děti, –
už stanul, bezduch zaklepal na dvéře!

„Jen dále!“ zazní trochu líně z vnitra.
„Aj – Voláček! – Nu dobrého vám jitra!“ –
a jako v pozdravení strašně zívá
a líně ku sedadlu hlavou kývá. –

„Vy nejste myslím v dobrém humoru.“ –
„Jsem mrzut, mám zde bratra z venkova,
ten nezveda mne ještě pochová!
Já už mám dost takého rumoru!
Přichází v noci o půl jedenácté,
pak čte a svítí ještě do dvanácté,
o osmé zdá se mu pak první sen
a vstává, když už v půli stojí den!“ –
„A vy byste moh proto mrzut být,
jenž posud ani neznal jinak žít?“
„Jen žádný omyl! Co jsem ouředníkem,
už mrštil v kout jsem mnohým starým zvykem.“ –
„Vy ouředníkem?“ – „Nu a je to brzy?
Už nejsem, bohu chvála, Atta Trollem,
jenž bez cizí chce vlny běhat polem!²⁾
Měl jsem snad déle drahý čas svůj mařit?
Stav se mně líbí a jen to mne mrzí,
že musím ve kravatce se teď pařit.“ –
„Vy žertujete! – Čtete noviny,
kdež přece úřední teď hodiny!“ –
„Jsou ferie.“ – „A čím se zabýváte,
zdaž literárně činným nebýváte?“
„Já literárně? – To je o co stát!
Chci přece jednou klidně počnout spát!“
„Vy chcete přestat, kde vše kpředu spěje,
vše rozkvétá, že se až srdce směje?“ –
„Ach prosím – moje literatura
je Bohemia, ta mne drží v novém,
že vím, co asi dělá nestvůra,
již v zvyku starém kulturou svou zovem.
Vy máte pravdu, národ kpředu spěje,
vždyť máme mládež, až se srdce směje!
Když první přece někdy tázán bývá,
zdaž Slovanem, tu líně hlavou kývá
a druhý praví, že si nevzal času,
by zrno vybral teprv z toho klasu,

kdež brvu s brvou moudře třetí pojí,
že člověk vždy mu nad Slovanem stojí!
A čtvrtý? – Mnoho jí a mnoho pije
a křičí „Slovanstvo nechť věčně žije!“ –
co neslovanského, to věrně psuje.
Konečně pátý rusko-srbsky dýše,
a děvčeti když v pamětník se vpíše,
jen glagolitikou se podpisuje! –
Vy dovolíte, že si župan svléknu,
chci kousek s vámi, jen se přobléknu!“ –
„Jste ženat?“ – „Nejsem, ale vbrzku budu,
jen až teď trochu těch svých dluhů zbudu.“ –
„Nu přeju štěstí tedy k tomu svazku,
vždyť odměníte Mariinou lásku!“
„Já Mariinou? To mne nenapadá!
Chce mně svou dceru dát teď náš pan rada.“ –
„A Marie?“ – „Upřímně, milý hochu,
já přece nerad slýchám často o ní,
sestárla se mnou přece jenom trochu
a vdát se – to je teď už těžko pro ni.
Snad bych byl blázen s to, ba na mou věru,
jen kdybych neměl pana rady dceru!“ –

A už se na ulici spolu baví,
tak tiše, elegantně, beze křiku,
že věru žádný plic svých neunaví.
Teď stanou před hostincem – běře kliku –
„Nu, Voláčku, což chtěl jste přece vlastně?“
a počne usmívat se nóbl-slastně –
„Zdaž si sem trochu se mnou nezajdete?
To je už teď můj každodenní zvyk,
sem zajít na víno a na jazyk.
Má dobrý! – Ne? Nu tedy sbohem jděte“ –
a v pozdravení líně hlavou kývá
a ještě jednou strašně „sbohem“ zívá. –

*Nemám motto a jen proto
nestojí zde žádné motto.*

Anonym

Jak skřivánkové povždy nejraději
své písně proti proudu větrů pějí,
tak také pěvec čistě časový
své nejkrásnější písně vypoví,
své nejžhoucnější city do nich vlívá,
když proti proudu časovému zpívá.¹⁾

A jak ten skřivánek tam v modré výši
vždy dál a dál svůj zpěvný kruh zatačí,
tak také Jan své lehké kroky spíší
a zpívaje si vesel polem kráčí.

„Dnes ještě dojdou žádaného cíle
a nastanou pak přeblažené chvíle;
snad za den v středu venkovského lidu
už zapomenou vzdělanou tu bídu!

Ba zde ty neouhledné vesnice
snad vychovaly sobě tisíce
už takých podařilých, dobrých synů,
že mohou sloužit k mému Oněginu!
Aj, proč bych nevzal k svému Oněginu
za látku hrdinu si z vesnic klínu
a z lidu, jenž se všemu teprv učí,
v němž ještě prvotní jsou všechny ctnosti
a – díky cizích kultur vzdálenosti –
z původní půdy každý květ vypučí?
Původním ovocem nás lid náš blaží,
a proto ovoce tak pěkně zraje,
že lid náš, málo cizého jen znaje,
si vlastního pak plnou mírou váží.

Náš lid se k uvědomí přivést dá
rychlejším krokem, než se mnohým zdá,
tím spíš, že značná část už uvědomělá,
ba větší část, než myslí moudrost domnělá.

Kéž dán mně sluch, bych slyšel růsti mech,
a zrak, bych dálné hvězdy doved sčísti, –
bych mohl v srdci lidu jasně čísti
a poznal nejtajnější jeho vzdech!“ –

Však noha Janova už zlínila,
a že zde houšť mez polní stínila,
ulehnul k odpočinku na zemi
a nechal chlad si vanout větvemi.
Tak hluboko se v modro zahleděl,
že brzo ani, kde je, nevěděl,
že viděl, jak se nebes klenba točí,
a k spánku zavřel trochu mdlé už oči.

Teď kdybych patřil k chasé básníků,
toť musel bych – tak mají ve zvyku –
nechaje Jana na mezi tam spát
mu také nechat slušně něco zdát
a podat divných snů těch divný popis;
však že zde píšu jakýs životopis,
jsem – myslím alespoň – též povinen
povídat krátce krátký jeho sen.

Nuž, zdálo se mu, že je velkým ptákem,
že vznáší v dálce se už nad oblakem
a nemá daleko už do nebe,
vtom náhodou se koukne pod sebe
a vidí jako v rámci Čechy celé
a nad nimi jak pršky slunce žhoucí
že rozpřádají se teď sítě skvělé.
Hned spouští se, však nový div divoucí!
Zří, města všechna že i vesnice
v obrovské jedno město se tu spjaly

a lesy, háje, lučiny a pole
že kolem města v krásném polokole!
Teď ale sotva zraku uvěří,
vždyť v městě ani jedné ulice –
a místo ulic moře se tu valí!
On hledí vpřed a hledí nazpátek
a myslí, že je v srdci Benátek.
Po vodě letí gondoliéři
a k výši zazní jasný jejich zpěv,
tak dojemný, že budí v srdci tísně!
I rozjaří se jeho bujná krev –
tak čeština jen zvoní, zvučí, cinká!
A nezdrží jej více lesklá výš,
on spouští peruť k městu níž a níž
a slyší, gondoliérův ty písň
že stancí z Lešetického jsou „Hynka“!²⁾

Jan náhle strachem s meze dolů skočí,
je hrůzou bled a k smrti poděšen
a rychle mne si rozespale oči –
„Buď bohu chvála, že to byl jen sen!“

Však ku konci se chýlí teď už den.
Jan čerstvým krokem si zas připílí,
by dorazil dost časně ku cíli,
a od příbuzných všecek unavený
přijímal políbení v pozdravení. –

Snad nejlíp uctíš hosta v hospodě,
tak je to aspoň v Praze ve módě.
Jan se strýcem též v hospodě už sedí
a právě sermon dlouhý zavírá
a pot si s čela pracně utírá –
s otázkou v očích na strýce teď hledí.

„Já myslím, strejčku, pro radost
že nakázal jste toho teď už dost!“

Ty naše řeči – prosím – jděte, jděte,
co myslíte, to u nás nenajdete!
Ostatně nejsme na venkově hloupí,
a když z nás někdo časopis přec koupí,
toť proto jen, jak stojí obilí,
zač bychom v Praze ho as odbyli.
To ostatní – my máme tak už v zvyku
si na neděli nechat politiku,
a co se přečíst dá as za půl dne,
to přečtem v neděli si odpůldne.
Část pěkná pro zimu nám ještě zbude –
tak chováme se po venkově všude!
A knihy kupovat? – Jen dvě jsem koupil
a kdosi povídal, že jsem prohloupil
peníze daje Spravedlivou za kroniku
a za kníhu, jak našli Ameriku.
A pravím, co se týká obecného blaha –
aj tomu rozumíme! – vždyť to naše snaha!
Což, kmotři, zdaž jsme dobře událi,
že obecní jsme pole prodali?!“ –

„Ach vidím, falešnou jsem cestou slídil!
 Tou cestou ničeho bych nepořídil!

Jsem přesvědčen, jen krásné pohlaví
 že při vývinu pomoci nám může,
 jen z něho vyvine se jako z růže
 ta mocná vůně, jež vše zaplaví!

Vám, děti našich milé pěstitelky,
 dán úkol krásný a nad jiné velký,
 ve srdce outlá můžete už klásti
 zděděnou lásku k milované vlasti!

A naším, mužů chladných, zákonem,
 vás sprovázeti těžkým úkonem,
 po cestách vznešených bezpečně vést,
 vždy sami jisti jsouce pravých cest!

O cestách těchto známé slovo dí:

„Jen národ ten buď nazván vzdělaný,
 jenž žen svých právo podle práva ctí.“

My nepředčili mnohem pohany,
 vždyť společenské naše poměry
 se redukujou v potlačování

vždy více méně ještě na korán
 a v našich časích každé „Det gor an“⁽¹⁾
 mít musí ještě pokračování.

Však chopme pevně se té důvěry,
 že vedem ženy ku emancipaci,
 když seznámíme je s duševní prací!

Přec ku všemu jen ještě štěstí mám,
 že Slavomíru naši dobře znám

a že ta ze všech je nejvzdělanější!

Má touha po lásce se ukonejší!

Vždyť darovala našinci svou lásku
 a Svoboda se dosti nasnažil,

by duchem upevnil tu milou pásku
a děvče své vzděláním oblažil.

Je spisovatelkou – však se též povídá,
že sotva kdo prst černý u ní uhlídá,
a co je psáno, že to přece spíše
náš Svoboda vždy místo ní napíše.
Však zdaž to někomu z nás uškodí,
když sama ku Parnasu nechodí?“ –

A sotva vzal si Jan náš ještě času,
by prsty projel sílu hustých vlasů,
už letěl – pln jsa plánů svých a citů –
by byl už ve Slavomířinu bytu. –

„Ah, Herr von Voláček! – Nun guten Tag! –
Der Himmel weiß, woher das kommen mag,
wenn jemand hier hereintritt durch die Tür,
daß jähen Schreck ich in den Gliedern spür’!
Du Mutter, bring’ doch einen Sessel her! –
Sie böser Mensch, Sie kommen gar nicht mehr!“ –

Jan pomaloučku teď si usednul
a s podivením k slečně pohlédl –
„Já bych si přál, by Svoboda teď přišel
a německy vás hosti vítat slyšel!“

„Ach, pane Voláček, das wissen’s nicht,
der ist ja fort, der miserable Wicht,
mit der Bekanntschaft ist’s seit langem aus,
er darf uns nimmermehr in unser Haus!“ –

A matku už to v celém těle píchá –
„To by mně byla taká známost lichá!
Teď postoupil o stupeň výše zas,
pět set má, padesátku na byt k tomu,
a nechtěl brát, že zlý prý k sňatkům čas,

až prý zas o něco výš postoupí –
a ani present Slávce nekoupí –
nu, spánembohem! – od nás ale z domu!“

„Já ale vím, že jeho milenka
jen z přesvědčení byla vlastenka!“ –

„Ach z přesvědčení! Vždyť teď Němce mám
a do dvou týdnů za něho se vdám!
Jsme kandidátky pro jediné místo,
a to nám bývá věru málo jisto.

Vždyť přece na tom nic nám nezáleží,
ať už věc tak anebo onak běží!

Já myslím, aby každý raděj leh –
ja so, Sie sind ja auch ein solcher Čech!“

*

Je teď už soumrak, blízko do večera
a měsíc oknem do pokoje hledí –
Jan zabrán v myšlénkách u stolku sedí
a kousá smutně do suchého péra.

„Což skutečně už tužby naše zchladly?
Což naším květem lesklý v oknech led?
Což myšlének už vseckny květy svadly? –
Vždyť vidím všude, že přec jdeme vpřed.
Snad pokrok jiných kupředu nás žene
a my jen květiny co cizopásné
vzrůstáme ku květu ve budce sklené
a sklem jen zříme v nebes světlo jasné?
Což mimo vědu nikde značných lidí,
již cestu naši praktičnostíí řídí,
což v sociálním mizerie stálé – –
kdo to tak pozdě klepe? – Vstupte dále!“

A dvěře rychle se teď otevrou –
„Vy odpustíte, návštěvou že svou –“
„O prosím – jenom pozor, usedněte
a ani o krok nechtějte už vpřed,
ať náhodou zde ještě nepadnete!
Tak! – Rozsvíceno bude prosím hned.“ –

A už se světlo jizbou zakmitlo
a rychlým letem stěny přelítlo.

Jan zvědavě teď na návštěvu hledí.

Muž malý, tlustý na pohovce sedí.
Snad řekl bys, že mužík titěrný,
jen kdyby tváře skorem příšerny
tak podivně se neušklíbaly,
jak ohyzdnost by vlastní líbaly.

„Jsem, pane Voláčku, teď literátem.
Čet jsem ten svazek váš, jenž právě vyšel,
a proto ještě dnes jsem rychlým chvatem
vám ku pomoci, mladý pěvče, přišel.
Vy máte talent – talent musí zahynout,
a jste-li moudrým, nechtějte se vyvinout!
Já myslím –,“ náhle něco zahlédne,
opustí rychlým skokem pohovku
a skočí protějšího do kouta,
byl spatřil v koutě silnou lískovku;
s lískovkou v ruce zase usedne
a mezi kolena ji upoutá.

„Což, prosím, chcete s tou mou sprostou holí?“ –

„Když vidím hůl, tu vždy mne něco bolí! –
Nuž ale k věci, nemám mnoho času!
Čet jsem ty vaše básně, jsou dost hezky,
dost hezky, pravím, avšak na neštěstí
přespříliš myšlének v těch básních jesti –
tak nesmí básnit žádný básník český!

Nač myšlének, jež v Evropě teď zrajou?
Nechť Němci, Angličané prim svůj hrajou
a nechť i celý svět jim bravo tleská,
že skladby nové hrajou mistrů slavných,
nechť mocný pokrok, nové světlo všudy,
my od Šumavy ku hranicím Slezska
se držíme myšlének svých otců dávných
a foukejme jen v národní své dudy
a hrajme kapustu a strašáka
a žida, sousedskou a třasáka!

Vy podřizujete řeč myšlénce!
Nač pokračovat také v řeči s časem,
nač obnovit chtít mluvu pěvcův hlasem,
nač vůbec myšlének, když národ v plence?
Ta vaše řeč, a to mne tuze leká,
je přece příliš málo středověká!
Jen římskou periodou může lid
náš za nos ještě trochu veden být:
když periodám našim nerozumí,
toť také sotva posoudit nás umí!
Nač novotami lid náš dobrý mučit,
vždyť měli bychom se pak sami učit
a vždycky užitek my větší máme,
když v hlouposti ho trochu ponecháme!
Já na příklad mám tak už svoje plánky –
jen tenkrát čtu o nějaké novotě,
když mohu udělat pak z toho články,
co mimo to mně třeba v životě,
to vydělám si svými kritikami,
a moje kritiky jsou *chvalně známy!*
Ne snad že byl bych také něco četl,
vždyť byl bych mnohému snad nerozuměl,
já zcela jinak kritiky psát uměl,
bez čtení přec jsem někdy jen se spletl.
Nač mluvit o věci snad v úvaze? –
Zdaž *jmeno* s dlouhým nebo krátkým *e*,

zdaž *ten, ta, to* tam často vidíme –
to všechno umenší nám nesnáze.
Dnes přečetl jsem, pane, vaše básně
a hned co dobrý literární chasník
jsem přišel na myšlénku velikou –
že česky umět musí český básník.

Toť musí v článku vyjímat se krásně,
jen provedu-li dlouhou oklikou!

O já mám jako sokol bystrý zrak,
zvlášť jedná-li se o nějaký plat,
a chcete-li si psaním vydělat,
toť věru musíte též jednat tak!
Jen směle vezměte si příklad ze mne
a přijďte jistě hodně brzy ke mně,
pak poučím vás jistě ještě v mnohém,
teď musím jít, nu sbohem, pane, sbohem!“

„Vy máte hůl mou, budu prosit, pane!“ –
„Až budu z dveří, hned se vám dostane!“

Zas sám jsa Jan radostí poskočil
a na patě se vesel zatočil.

„Hej bravo, bravo, látka k Oněginu!
Nač dále hledat velkých ještě činů!
Jen ten, kdo látku vzal si zašlých z dob,
můž užít velkých ctností, mocných zlob,
jen v minulosti jest nám vše to jasné,
co směr byl časův, nad čím lidstvo žasne!
Kdo líčí přítomnost, beř směšnosti,
a tím, když líčíš lidí pactnosti
a čemu přítomnost ta odpírá
a před čím sluch i zrak svůj zavírá,
nakreslíš směry, jaké chová čas
a můžeš účinkovat na lid zas.

Ba u všech národů, kde jaký kol,
je posud malé ‚Haben‘, velké ‚Soll‘,

a tím jen náš se pokrok povždy chrání,
že částka lidstva pokroku vždy brání!
Náš pokrok ve věčném a tuhém boji,
a díky věru, že se takých rojí,
již věří v to jen, co už dávno pozitivní,
a právě proto nanejdvůš jsou negativní!
Mám Oněgina!...“²⁾

Poznámání k I. zpěvu

¹⁾ Pražské noviny rozhlašují o každé nově vyšlé knize, že je „vydání sličné“ a že cena „té úhledné knížky velmi levná“. Někdy také dodají, že se o knize ještě promluví později, a někdy stojí nad tím nadpis „Úvaha“.

²⁾ Žukovského známý list, jímž líčí poslední okamžiky Puškinovy.

³⁾ Vztahem k mottu prvního zpěvu. Slova Heinova jsou:

*Daß mir hundert arme Jungen
gar verzweifelt nachgedichtet,
und das Leid, das ich besungen,
noch viel Schlimmres angerichtet!*

Neue Gedichte

Poznámání k II. zpěvu

¹⁾ Myslím, že by se mohl počátek druhého zpěvu kritice, kdyby chtěla, líbit.

²⁾ Znamé místo v Atta Troll.

*Nur der Mensch, das glatte Wesen,
das mit fremder Wolle künstlich
sich bekleidet*

Poznámání k III. zpěvu

¹⁾ Psáno kvůli zvyku, že má každý zpěv pěkným obrazem započnout.

²⁾ Gondoliéři umívají celé zpěvy svých nejslavnějších epiků nazpaměť.

Poznámání k IV. zpěvu

¹⁾ Znamý spisek romanopisce Almquista, jenž v něm obsaženými a velmi svobodnými náhledy o manželství veliké pohoršení způsobil. Kvůli paralysi Almquistových náhledů psáno několik pokračování ku spisku tomu napohled neostře zakončenému, kteráž měla záhubnost těch náhledů dokázat.

²⁾ Je-li některý jamb ve pseudobásni u nás špatný, ubezpečuju Časopis musejní, že to nic neškodí. Ostatně bych byl užil snad trocheů, kdyby jamby teď nebyly v módě, jako jsem se držel módy dávaje také poznámání.

BÖHMISCHE GRANATEN

Böhmische Volkslieder, übersetzt von Alfred Waldau (Jarosch)
Prag 1858. Ehrlich

Niemand wird die Schwierigkeiten verkennen, welche sich dem Übersetzer böhmischer Volkslieder in den Weg drängen und deren Lösung oft, wenn auch *nicht* eine unmögliche, so doch häufig eine sehr schwierige ist. Dem größeren Teile nach sind diese Volkslieder in der That mehr Lieder, als Poesien, die keinesfalls, vom ästhetischen Standpunkte aus betrachtet, sich mit den Poesien anderer slavischen Stämme messen können. Die böhmischen Volkslieder sind rein lyrischen Charakters, und sehr viele darunter solche, die weniger durch Schönheit der Bilder und Tiefe der Gedanken, als durch ihren Rhythmus, ihre Sanglichkeit, oder nach Herder durch ihre Melodie, ihren Ton und durch poetische Modulation sich auszeichnen. Will nun der Übersetzer charakterisierend vorgehen, so muß er denselben leichten Ton anschlagen, denselben Rhythmus beibehalten, und um so mehr um einen spielenden, beim gewöhnlichen Lesen schon melodischen Vers besorgt sein, als ja viele böhmische Volkslieder ohne ihre Melodie wenig oder gar nichts zu bedeuten haben. Das Prinzip des Herrn A. Waldau, in wörtlicher, selbst syntaktischer Eigentümlichkeiten des ursprünglichen Idioms slavisch nachahmender Übertragung böhmische Volkslieder dem deutschen Leser vorzuführen, ist daher ein verfehltes. In dieser Weise würden sie dem Deutschen wohl nur schwer verständlich und niemals lieb und wert werden. Die Forderung einer freien Übersetzung geht so weit, daß man fast durchgängig für den böhmischen Trochäus, der dem Gesetze Accentuirung gemäß vorherrschend ist, den ebenso natürlichen und freien deutschen Jambus zu nehmen hat.

Trotzdem wäre es ein leichtes gewesen, selbst bei der gezwungenen Form der Böhmischen Granaten manchen Härten und manchem allzu schroffen Bohemismus, den wir beim Lesen des Buches fanden, auszuweichen. Daß die wörtliche Übertragung dagegen den erzählenden Gedichten ganz gut zustatten kam, ist selbstverständlich.

Es ist aber nur der Fehler dabei, daß der Böhme von dieser Gattung nicht vieles besitzt. Romanzen und Balladen, bei den übrigen Slaven reich vertreten und eine Hauptzierde der slavischen Volkspoesie, sind in Böhmen nur spärlich zerstreut. Das wenige, was sich vorfindet, ist jedoch von hohem Werte. Bei den Böhmen vertreten tiefgedachte und sehr poetisch erzählte Märchen und Sagen die epischen Gesänge der übrigen sprachverwandten Stämme. Tagesereignisse gehen einfach als prosaisch erzählte Tradition von Mund zu Mund, höchstens daß eine Wunder-, Mord- oder Schaudergeschichte in fliegenden Blättern ein gesuchter Jahrmarktsartikel wird. Diese fliegenden Blätter bilden nach J. Langer's Ausspruch die einzige Bauernzeitung und sind bald wieder verschollen. Auch aus diesem Genre der Volkspoesie will uns Herr A. Waldau im zweiten Bande der Böhmischen Granaten Manches mitteilen; daß dies mit der unumgänglich nötigen Vorsicht und Auswahl geschehen wird, garantieren einzelne in Zeitschriften bereits veröffentlichte Proben von demselben Übersetzer. Herr Waldau hat in seinen Originalien einen recht fließenden Vers und wird, so hoffen wir, den lyrischen Nachtrag im zweiten Teile, unsere wohlgemeinte Andeutung beherzigend, gewiß genießbarer und wertvoller darstellen.

J. N.

PRAGER MORGENPOST 15. prosince 1858